

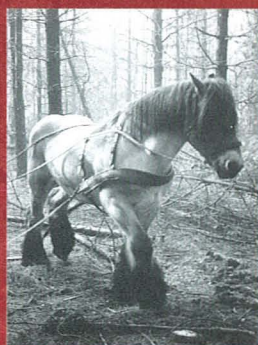
Bos en BERICHTEN Hout

2002: nr 4

Resultaten uit het Meetnet Functie- vervulling Bos

Het Meetnet Functievervulling Bos is de opvolger van de Vierde Bosstatistiek. In een steekproef worden gegevens over bossen verzameld. Op basis van de uitkomsten ontstaat een inzicht in de kwaliteit van bossen als het gaat om natuur, recreatie, landschap en houtproductie. We berichten over de eerste voorlopige resultaten.

SBIH STICHTING BOS EN HOUT

HET MEETNET FUNCTIEVERVULLING BOS

Het Nederlandse Bos moet aan steeds meer eisen vanuit de samenleving voldoen. Meer recreatie, meer natuur, meer vastleggen van broeikasgassen en ook nog eens hout oogsten. Maar hoe staat het eigenlijk met de kwaliteit van ons bos en kan het voldoen aan de wensen vanuit beleid, bestuur en samenleving? Het Meetnet Functievervulling Bos is voor het beantwoorden van deze vragen opgezet.

Het Meetnet Functievervulling Bos De opnamen van de Vierde Bosstatistiek dateren alweer van de periode 1980-1983. Dat betekent dat ons inzicht over bos, op basis van feitelijke cijfers, alweer aardig is verouderd.

Door het Ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer werd de noodzaak ingezien om het verzamelen van gegevens over bossen anders en vooral doelgerichter op te pakken. In tegenstelling tot een integrale opname van elke bosopstand in de Vierde Bosstatistiek worden de gegevens nu via een steekproefmethode opgenomen. De opnamen zijn toegespitst op belangrijke functies van het bos: recreatie, natuur, houtproductie, landschap en milieu. Vandaar de naam "Functievervulling Bos".

Nog lang niet alle resultaten uit het Meetnet Functievervulling Bos zijn definitief. Van het totaal aantal steekproefpunten is een kwart gemeten. De voorlopige resultaten moeten daarom met de nodige voorzichtigheid worden gehanteerd.

Meer bos Nederland heeft afgerond 360.000 ha bos. Daarmee kan een gemiddelde areaaltoename van ongeveer 1400 hectare per jaar sinds de Vierde Bosstatistiek worden vastgesteld. Omdat in het huidige natuurbeleid de toename bos zit versleuteld in de uitbreiding van natuur, hoogwaardig stedelijk groen en de groen-blauwe dooradering van het landschap, is

moelijk na te gaan wat dit cijfer betekent voor de bestaande beleidsambitie. Wel sluit ze goed aan bij de constatering uit de Natuurbalans 1999 dat de bosuitbreiding flink achterloopt bij de taakstelling van de rijksoverheid.

Versnippering Het Nederlandse bos bestaat uit veel kleine bosjes en enkele grote boscomplexen. In vergelijking met de Vierde Bosstatistiek is het aantal bospercelen ook nog eens verdubbeld. Ongeveer 80% van het aantal bospercelen is kleiner dan 5 ha. Dit illustreert het grote belang van kleine bosjes en bosranden als karakteristiek voor het Nederlandse landschap. Aan de andere kant is deze versnippering ongewenst waar het gaat om het nastreven van grootschalige gebieden binnen een deel van de ecologische hoofdstructuur.

Van wie is het bos? De gemiddelde Nederlander denkt dat het bos een collectief goed is. Echter, de helft van het bos is eigendom van particulieren of particuliere organisaties. Particuliere natuurbeschermingsorganisaties beheren 15% van het bosoppervlak, private boscijgenaren 35%. Andere grote behorende organisaties zijn Staatsbosbeheer en niet te vergeten de gemeenten. In twintig jaar is het aandeel bos van de particuliere natuurbescherming organisaties toegenomen met

4% procent; dat van de private besei- genaren is in dezelfde periode afge- nomen met 5%.

Mooier bos, maar wèl veel herrie

De afgelopen decennia is het Nederlandse bos letterlijk en figuurlijk meer volwassen geworden. Er is meer te zien. Onder invloed van natuurlijke bosontwikkeling en beheer is het aandeel ongemengde "dennenakkers" sterk afgenomen en het aandeel dikke bomen is sterk toe- genomen. Het bos is de afgelopen

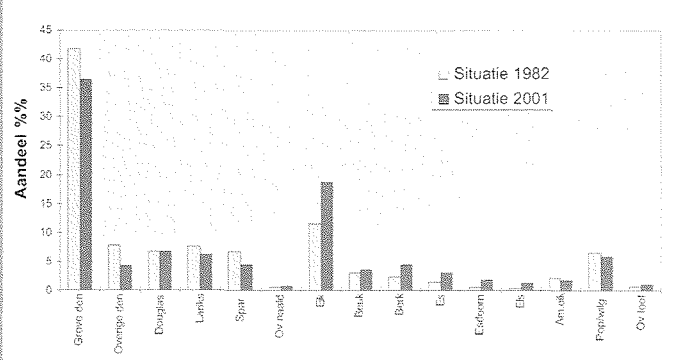
20 jaar veel structuur rijker geworden. Het Nederlandse bos is grotendeels (80%) voor het publiek opengesteld. Daarmee wordt meteen het grote maatschappelijke belang van bossen en het frequente bosbezoek verklaard. Bos is dus een topattractie. Slechts 7% van het bos is onbereikbaar. Ruim 35% is per open- baar vervoer te bereiken. In tweederde van het bosareaal bevinden zich gemarkeerde wandel- routes. Het bos wordt door de beheerder net- jes schoon gehouden. In 87% van het bos komt geen recreatie-afval voor.

Eenmaal in het bos aangekomen, blijken rustige gebieden voor mens en dier onder druk te staan. In nog maar 23% van het bos hoort men uitsluitend natuurgeluiden. In 37% van de gevallen worden de waargenomen geluiden als hinderlijk of storend ervaren. Rust en stilte worden een kostbaar goed.

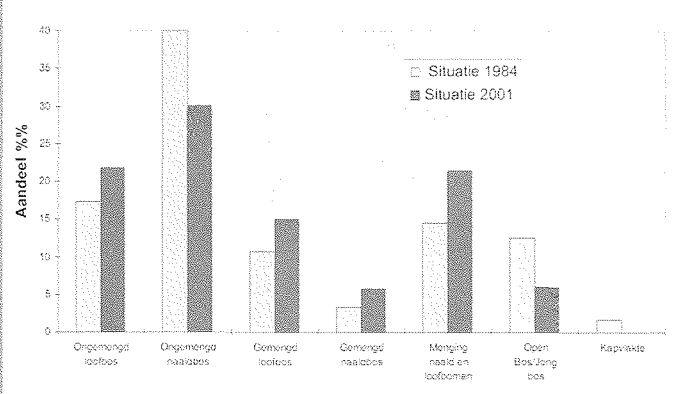
Meer bronsgroen eikenbos Verande- ringen in het bos verlopen in het algemeen langzaam. De meest opmerkelijke ver- schuiving is de opmars van de zomereik. In twintig jaar tijd is de oppervlakte waarin de eik aspectbepalend is, gestegen van 27.000 naar 51.000 hectare. Daarnaast komt de eik veel in menging voor. De kans dat je in een willekeurig stuk bos een zomereik tegenkomt is inmiddels groter dan de kans op een grove den. In de boomlaag is de zomereik de meest algemene voorkomende soort evenals in de kruidenlaag. In de struikenlaag staat hij op nummer 4. Er zijn dus genoeg perspectieven voor een bronsgroen eikenbos. Daarmee komt ook een einde aan een hardnekkig fabeltje dat het Nederlandse bos alleen maar bestaat uit mijnhoutbosjes.

Het beukenareaal is de afgelopen twintig jaar- met slechts 2000 ha toegenomen. In procenten is dat een stijging van 3% naar 3,5%. Voor de douglas geldt een ongeveer vergelijkbaar ver-

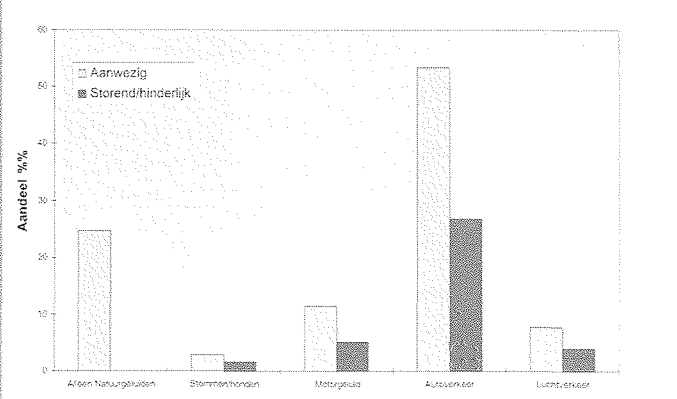
Verandering in boomsoortensamenstelling

Ontwikkeling gemengd bos

Geluidshinder in het bos

haal, waarmee de exotenvrees behoorlijk gerelativeerd kan worden.

Dode bomen doen leven Naast een gebrek aan boomstructuur waren dikke dode bomen altijd een ontbrekend natuuraspect binnen het Nederlandse bos. Inmiddels zijn op 64% van het bosoppervlak dode bomen aanwezig. In totaal bestaat 6% van de totale houtvoorraad uit liggende of staande dode bomen. Daarmee kan gesteld worden dat dode bomen substantieel onderdeel zijn geworden van het bos.

Sombere perspectieven voor de houtproductie

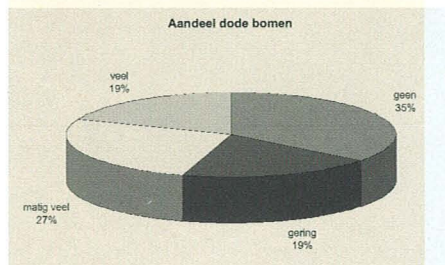
In het Nederlandse bos neemt de houtvoorraad verder toe, hetgeen betekent dat in principe meer hout beschikbaar kan komen voor houtoogst. Gemiddeld staat er nu een kleine 200 m³/ha. Echter, belangrijke "broodboomsoorten" zoals den, spar en lariks nemen in aandeel af. Bovendien is het aantal bospercelen sterk toegenomen (versnippering), hetgeen de exploitatie niet eenvoudiger maakt. Op veel plaatsen laat ook nog eens de houtkwaliteit te wensen over.

Als houtproductie een doel is, zal verbetering van de houtkwaliteit via beheer nadrukkelijker aan de orde moeten zijn.

Verbeterpunten Het Meetnet Functievervulling staat tussen beleid en praktijk in, en dat is een prima positie. Daarmee kan het vele partijen van informatie voorzien, zowel beleidsmakers, beheerders als het natuurplanningsbureau. Voor de toekomst zijn er wel een paar verbeterpunten aan te geven.

1. Allereerst zullen internationale klimaatverdragen eisen gaan stellen aan een goede bosboekhouding in Nederland. Als centraal meetnet zal het Meetnet Functievervulling Bos volledig aan deze eisen moeten voldoen. Dit is nog niet het geval.
2. In de handhaving van administratieve procedures rond Boswet, bestemmingswijzigingen, bosuitbreiding, certificering en eventueel subsidieaanvragen, kan de bossenkaart uit het Meetnet Functievervulling uitgroeien tot een GIS-applicatie. Daarmee kan nationaal en internationaal beleid "online" worden geëvalueerd.
3. In het natuurbeleid is de laatste jaren veel veranderd. Bosuitbreiding wordt niet meer als een aparte beleidscategorie zichtbaar. Evaluatie van de bosuitbreiding dient daarom beter aan te sluiten bij de huidige beleidsdoelstellingen.
4. Via de systematiek van de natuurdoeltypen heeft het natuurbeleid de gewenste natuurkwaliteit vastgesteld, dus ook voor bossen. Het Meetnet Functievervulling Bos zou beter moeten aansluiten bij deze natuurdoeltypen.

Jaap Paasman

Bos en Hout

Bosrandweg 5

Postbus 253

6700 AG Wageningen

Tel 0317 466555

Fax 0317 410247

Website www.sbh.nl